"सोऽनुभूयासुखोदर्कान्" प्रेत्येह च सुखोदर्कान् प्रजाधर्मान् निबोधत" मनुः। "नन्वयमुदर्कः प्राक्तनस्य दुष्कृतस्य" दशकु०। "नानाप्रभृतयः समानोदर्का ऋतवो वा असृज्यन्त" शत०ब्रा०८,७,१,२।

उदर्च्चिस् पु० उद् ऊर्द्ध्वमर्च्चिः शिखाऽस्य। १उच्छिखे वह्नौ। उत्कृष्टकान्तित्वात् २कदर्पे ऊर्द्ध्वरेतस्त्वात् ३शिवे च। ४उन्नतशिखान्विते त्रि० "प्रदक्षिणप्रक्रमणात् कृशानोरुदर्च्चिषस्तन्मिथुनं चकाशे" "ऋचेवोदर्च्चिषं सूर्य्यम्" रघुः। "स्फुरन्नुदर्च्चिः सहसा तृतीयादक्ष्णः कृशानुः किल निष्पपात" कुमा०। प्रा०स०। ५उद्गतायां शिखायां न०स्त्री०।

उदर्द्द पु० उद्+अर्द्द-अच्। "वरटादष्टसंस्थानः शोथः संजायते बहिः। सकण्डूस्तोदबहुलश्छर्द्दिज्वरविदाहवान्। उदर्द्दमिति तं विद्याच्छीतपित्तमथापरे। वाताधिकं शीतपित्तमुदर्द्दञ्च कफाधिकम्" इति निदानोक्ते रोगभेदे।

उदर्य्य त्रि० उदरे भवः उदर+यत्। जठरभवे "यदुदर्य्यस्य मेदसः परिशिष्येत" शत०ब्रा० ३,८,४,५, "पुरीतता नभ, उदर्य्येण चक्रवाकौ" यजु० २५,८।

उदलावणिक त्रि० उदकीभूतं लवणमुदलवणम् उदादेशः। तेन पक्वम् ठञ् उत्तरपदवृद्धिः उदकीभूतलवणपक्वे व्यञ्जनादौ हलायु०।

उदवसित न० उद्+अव+सि-सो-वा क्त। गृहे अमरः।

उदवाप पु० उदकं वपति पिण्डस्थानीयतया वप-अण् उदादेशः उप० स०। जलमात्रेण १श्राद्धकर्त्तरि २तर्पणकारिणि च। तस्यापत्यम् इञ्। औदवापि तदपत्ये पुंस्त्री ततः तस्येदमित्यर्थे रैवति० छ। औदवापीय तत्सम्बन्धिनि त्रि०।

उदवास पु० उदके व्रतार्थं वास उदादेशः। व्रतार्थे जलवासे। "अवाक्शिरास्तु योलम्बेत् उदवासं च योवसेत्। सततं चैकशायी यः स लभेतेप्सितां गतिम्" भा०आनु० १७अ० "सहस्ररात्रीरुदवासतत्परा" कुमा०।

उदवाह पु० उद उदकं वहति वह-अण् उप०स०। जलवाहके १मेघे। "दिवा चित्तम कृण्वन्ति पर्जन्येनोदवाहेन" ऋ०१, ३८,९, २उदकवाहकमात्रे त्रि० "आ वोयस्तूदवाहासो अद्य वृष्टिं ये विश्वे मरुतो जुनन्ति" ऋ०५,५८, "उत्त्वा वहन्तु मरुत उदवाहा उदप्रुतः" अथ० १८,२,२२,

उदशराव पु० उदकपूर्णः शरावः शा०त०पूरयितव्ये एकहलादौ उदादेशः। जलपूर्णे शरावे "उदशरावे आत्मानमवेक्ष्य यदात्मनो न विजानीयस्तन्मे प्रब्रूतमिति तौ होदशरावेऽपेक्षाञ्चक्राते" छा०उ०६प्र०।

उदशुद्धि त्रि० उद्गा उदकेन शुद्धिः। स्नाते तस्यापत्यम् इञ्। औदशुद्धि तदपत्ये पुंस्त्री ततः यूनि इञन्तत्वात् फिञ् तस्य पैला०लुक।

उदश्रु त्रि० उद्गतमश्रु यस्य प्रा०ब० गतलोपः। उद्गत नेत्रजले "तस्य पश्यन् स सौमित्रिरुदश्रुर्वसतिद्रुमान्" रघुः।

उदश्वित् न० उदकेन जलेन श्वयति वर्द्धते श्वि-क्विप् संज्ञायाम् उदादेशः। अर्द्धजलेन मथिते तक्रे अमरः। "पाने मूत्रमुदश्विच्च दधि शुक्तञ्च भोजने"। मर्द्दनं दध्युदश्विद्भ्यामथ वा तण्डुलाम्बुना" सुश्रु०।

उदसन न० उद्+अस-ल्युट्। १निरसने २उत्क्षेपणे च।

उदस्थान न० उद्गा प्लावितं स्थानं शाक० त०। १उदक प्लाविते स्थाने। ततः भवार्थे उत्सा०अञ्। औदस्थान तद्भवे त्रि०। उदनि स्थानं वासः। २जलवासे। तत् शीलमस्य छत्रा० ण। औदस्थान जलवासशीले त्रि०।

उदहरण पु० उदकं ह्रियतेऽनेन हृ-करणे ल्युट् उदादेशः। कुम्भे। "प्रत्यगेकधनानयुग्मानुदहरणांस्त्रिप्रभृत्या पञ्चदशभ्यः" कात्या० ९,२,२३। "उदहरणाः कलसाः" इति कर्कः। "निधायोदहरणे त्रिर्विपल्ययते" "अथैतमश्मानमुदहरणेऽवधाय" शत०ब्रा०९,१,२,५,६,९।

उदहार त्रि० उदकं हरति हृ-अण् उप०स० उदादेशः। १जलहारके "प्रविविक्तां नदीं रात्रावुदहारोऽहमागतः" दत्तक० स्त्रियां ङीप्। "उतेन गोपा अदृश्रन्नदृश्रनुदहार्य्यः सदृष्टो मृड्याति" यजु०१६,७। तेन सि०कौ० "टिड्ढाणञित्यादि" सूत्रे तद्धिताणन्तस्यैव ग्रहणोक्तिश्चिन्त्या अतएव मुग्धबो० कर्म्मण्यण्" पा०सूत्रपरिवर्त्तनेन "ढात् षण्" इति सूत्रे ङीषर्थं षित्त्वं कृतम्। तथा च कुम्भकारीत्येव साधु न तु कुम्भकारा। प्रयुज्यते च नाटकादौ प्रतिहारीत्येव तत्र च प्रतिशब्दस्य प्रत्येकार्थत्वात् कर्म्मोपपदत्वं सुलभम्। भावे घञ् ६त०। २जलहरणे च।

उदाज पु० उद्+अज-घञ् न कुत्वं व्यभावः। पशुप्रेरणे

उदात्त पु० उद्+आ+दा-क्त। वर्णोत्पत्तिस्थानेषु उच्चैरुच्चारिते १स्वरे २तद्युक्ते त्रि०। "उच्चैरुदात्तः" पा०। "ताल्वादिषु सभागेषु स्थानेषूर्द्ध्वभागे निष्पन्नोजुऽदात्तः" सि०कौ०। "उदात्तश्चानुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरा अचीति" शिक्षाकृदुक्तेः अचामेव त्रैस्वर्य्यम्। अनेकाच्कपदे "अनुदात्तं